

tem in brachio tuo, » id est, propria tua potentia et fortitudine, quia non egesset aliorum auxilio. « Filios Jacob et Joseph, » id est, liberasti populum tuum, qui constat ex filiis Jacob et Joseph. Nominatur autem Joseph cum ipso Jacob patre suo, quia populus Israel constabat ex tredecim tribubus, quarum undecim descendebant ab undecim filiis Jacob, duae autem a filiis Joseph, Ephraim videlicet et Manasse. Spiritualliter « notam fecit Deus virtutem, » id est, potentiam suam in populis omnium gentium, quia redemit ex omnibus gentibus populum suum a tyrannide diaboli, « in brachio suo, » quod est Christus. De quo dicitur *Isai. LIII*: « Brachium Domini cui revelatum est? » Sunt autem in populo Dei filii Jacob, et filii Joseph, id est, ut S. Augustinus exponit, Iudei et Gentiles ad fidem conversi. Per filios enim Jacob intelliguntur carnales Israelitae, per filios Joseph ii qui in Christo renati sunt. Joseph enim invidia fratrum in Aegypto venditus, ibique primum humiliatus, deinde exaltatus Christum significat, qui invidia Iudeorum extra Synagogam eiecit, venditus et humiliatus, deinde per resurrectionem et ascensionem ita exaltatus est, ut impletum sit quod in Psalmo *LXXI* dicitur: « Adorabunt eum omnes reges terrae, omnes gentes servient ei. »

Vers. 15.

15. VIDERUNT TE AQUAE, DEUS: VIDERUNT TE AQUAE, ET TIMEBUNT, ET TURBATE SUNT ABYSSI.

Describit scissionem maris Rubri, quae facta est quando Deus liberavit populum suum a servitute Pharaonis. Describit autem more poetico, tribuens aquis et sensum et tremorem, quasi ob timorem praesentiae Dei aquae recesserint: quo modo etiam dicitur in *Psalm. CXII*: « Mare vidit, et fugit. Viderunt, inquit, te aquae, Deus; viderunt te aquae, et timerunt, » id est, aquae maris Rubri ita siccate sunt jubente te, ac si majestatem tuam vidissent, et ob timorem et reverentiam fugissent. « Et turbate sunt abyssi, » id est, non solum in superficie, sed etiam in imo profundo existentes aquae, quasi a praesentia tua conturbate recesserunt. Abyssus enim nihil est aliud, nisi altitudo, sive profunditas aquarum. Spiritualliter aquae populos significant, juxta illud *Apoc. XVII*: « Aquae multae sunt populi multi. » Aquae igitur, id est, populi gentium viderunt Deum, quando liberavit Dominus populum suum, « quia vidit omnis caro salutare Dei, » *Isai. XL*. Viderunt autem per fidem non per speciem, « et timerunt, » agnoscentes peccata sua et judicia Dei; nam per Evangelium (ut dicitur *Apostolus ad Rom. I*), sicut revelatur gratia Dei super penitentes et credentes: « Ita revelatur ira Dei super omnem impietatem et iniquitatem. » Et praecipue turbate sunt abyssi, id est, majores et aliores in gentibus, quia per fidem agnoverunt judicia Dei esse abyssum multum, ut est in *Psalm. XXXIII*, et potentes poterunt tormenta passuros, ut legitur *Sup. VI*. Unde in Ac-

tis *Apostol. cap. XXIV*, praedicante Paulo de justitia et castitate, et judicio futuro: « Praeses Romanorum Felix tremefactus est. »

16. MULTITUDO SONITUS AQUARUM, VOCEM DEICE. Vers. 16.

RUNT NUBES.

17. ET ENIM SAGITAE Tuae TRANSEUNT, VOX TONITRUI Tui IN ROTA. Vers. 17.

Descriperat mirabile opus Dei in scissione maris Rubri; nunc describit reversionem maris et tempestatem ad obruendos Aegyptios: quod fuit etiam opus mirabile ejusdem Dei. « Multitudo, inquit, sonitus aquarum, » id est, maximus sonitus et fremitus aquarum postea successit, cum jubente te Deo, aquae maris quae steterant instar murorum, dum transiret populus Dei, magno impetu cadentes submerserunt, et suffocaverunt Aegyptios; quando etiam « sagittae tuae » celestes, id est, fulmina discurrentia « transibant super eos, » et vox tonitruu sui super rotas currum Pharaonis, » eas subvertebat, et in profundum dejiciebat. Habetur haec historia in *Ezod. cap. XIV*. Quod allinet ad verba, illud, multitudo sonitus aquarum, ex hebraeo vertit S. Hieronymus, excusserunt aquas nubila, et hunc sensum manifeste recipiunt hebraica verba. Possunt tamen tres illa voces hebraicae, זעמנו מים ענתי, zorenu main haboth, esse tria nomina distincta, et in casu recto, si solum mutetur unum punctum primae vocis, et pro zorenu, legatur zorenu, quae sic commode dicitur: Inundatio ejus aquae, nubila, et sic videtur legisse Septuaginta Interpretes, et accepisse, per inundationem Dei, multitudinem aquarum obruentium Aegyptios; per aquas et nubila, accepisse causas illius inundationis, quae fuerunt aquae maris revertentes in locum suum, et nubila desuper fundentia aliam aquam, ut facilius involverentur in aquis Aegyptii. Haec autem omnia significaverunt breviter per illa verba: « Multitudo sonitus aquarum; » nam et aquae maris redeunt et aquae descendentes e nubibus magnum sine dubio sonitum edebant. Illud, vox tonitruu in rota, varie admodum exponitur. S. Hieronymus ad litteram dicit vocem tonitruu in rota, esse sonitum tonitruorum in orbe terrarum, et hoc dicit confirmari ex verbis sequentibus: « Illuxerunt coruscationes tuae orbi terrae. » Alii volunt dici, vocem tonitruu in rota, id est, in aethere, sive in caelo, quod rotundum est. Posset etiam dici vox tonitruu in rota, id est, in nube, quae est quasi rota, sive currus Dei, ut ostendimus in explicatione *Psalm. XVII*. Sed communior expositio est quam supra posuimus, ut per rota intelligatur rote currum Pharaonis; quam expositionem tradit Theodoretus, et eam plurimi alii sequuntur. Spiritualliter sonitus aquarum est confessio populorum; vox nubium est vox praedicatorum Evangelii; fulmina et tonitrua sunt prohibita vitae et miracula, quibus veritas fidei confirmatur. Sed illud, vox tonitruu in rota, pulchre admodum ex-

Spiritualliter interpretatio hujus loci.

ponitur a S. Hieronymo, qui notat vocem tonitruu Evangelii tunc valde commovere populos, quando est in rota, id est, in homine plane spirituali et contempore rerum terrearum, qui terram vis tangat et trapseat, quomodo currens rota in puncto terram contingit, et mox deserit et ad altiora deferitur.

Vers. 18.

18. ILLUXERUNT CORUSCATIONES Tuae ORBI TERRAE: COMMOTA EST, ET CONTREMUIT TERRA.

Addit Propheta animadversionem Dei in Pharaonem, non solum innobisae Judaeis presentibus, sed etiam instar coruscationis caelestis notam factam esse orbi terrarum, et inde commotionem et tremorem gentibus longe positus attulisse, quod verum esse testatur liber *Iosue, cap. III*, ubi Raab dicit: « Audivimus quod sicaverit Dominus aquas maris Rubri ad introitum vestrum, et peritimumus, » etc. « Illuxerunt, ait, coruscationes tuae orbi terrae, » id est, haec mirabilia magna, haec coruscationes, haec signa, haec miracula, « illuxerunt, » non solis Aegyptiis et Judaeis, sed « orbi terrarum, » longe lateque nota facta sunt, et ideo « commota est, et contremuit terra, » id est, habitantes in terra turbati sunt, et populum Israeliticum formidare ceperunt. Spiritualliter significatur his verbis, quod in *Psalm. XVII* clarius habetur de predicationibus Evangelicis: « In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum. »

Vers. 19.

19. IN MARI VIA TUA, ET SEMITAE Tuae IN AQUIS MULTIS, ET VESTIGIA TUA NON COGNOSCENTUR.

Hic aperte describitur transitus filiorum Israel duce Deo, per novam et inusitatam viam, id est, per medium mare sicco vestigio. « In mari via tua, » id est, in mari novo et insolito modo inventi populo tuo viam, « et semitae tuae in aquis multis, » id est, et semitae fecisti eidem populo inter aquas multas. « Et vestigia tua non cognoscentur, » id est, sic admirabili ratione reduxisti populum tuum per medium maris, ut nullus deinceps vestigia sua, et eandem viam inve-

Opera Dei investigabilia.

PSALMUS LXXVIIII

SECUNDUM HEBRAEOS.

V. v. — Intellectus Asaph.

Attendite, popule meus, legem meam: inclinate aurem vestram in verba oris mei.

2. Aperiam in parabola os meum: loquar propositiones ab initio:

3. Quanta audivimus et cognovimus ea: et patres nostri narraverunt nobis.

4. Non sunt occultata a filiis eorum, in generatione altera.

nire poterit. Spiritualliter significatur his verbis, opera Domini non solum esse admirabilia, sed etiam investigabilia, quomodo via in mari investigabilis est, quia nulla in ea vestigia reliquantur.

20. DEDUXISTI SICUT OVES POPULUM TUUM IN MANU MOYSI ET AARON. Vers. 20.

Hic fuit finis omnium operum mirabilium Dei in Aegypto et in mari Rubro, ut populum suum inde liberaret, et in terram promissionis introduceret: quod fecit per Moysen et Aaron primos pastores Synagoga. « Deduxisti, inquit, sicut oves populum tuum, » id est, magna facilitate, magna charitate, indefessa providentia deduxisti per desertum, et usque ad promissionis terram quasi ad pascua uberrima populum tuum; « in manu Moysi et Aaron, » id est, sub potestate et regimine duorum optimorum principum. Spiritualliter admonemur eos, qui ad terram promissionis, id est, caelestem patriam perventuri sunt, deducendos esse sicut oves in manu Moysi et Aaron: ita ut sint miles et patientes sicut oves in medio luporum, nam, ut dicitur *Math. V*: « Beati miles, quoniam ipsi possidebunt terram. » Et *Luc. XXV*: « In patientia vestra possidebitis animas vestras. » Item, ut simant se regi a magistratu ecclesiastico et civili; Deus enim etiam paucos quosdam per se doceat et regat, tamen ordinarie per vicarios suos regit et docet, et filios obedientiae vult esse electos suos. Nominatur autem hoc loco Moyses ante Aaronem, non quod princeps politicus tantum esset Moyses, et princeps ecclesiasticus Aaron; sed quia Moyses primarius erat princeps ecclesiasticus et politicus, Aaron autem solum erat princeps ecclesiasticus, et a Mose, ut majore, consecratus et ordinatus. Quod enim Moyses sacerdos esset, perspicuum est ex *Psalm. CXVIII*: « Moyses et Aaron in sacerdotibus ejus, » et ex plurimis actionibus sacerdotilibus, quas exerecit. consecratus sacerdos et tabernaculum, et offerens sacrificia, imo instituens ritus sacrificandi, et omnes caeremonias divini cultus.

Sabbati simant se regi a magistratu ecclesiastico et civili.

V. s. h. — Eruditionis [al. Eruditiones] Asaph.

Ausculata, populus meus, legem meam: inclinate aurem vestram ad verba oris mei.

Aperiam in parabola os meum: loquar aenigmata antiqua:

Quae audivimus et cognovimus, et patres nostri narraverunt nobis.

Non sunt abscondita a filiis eorum, a generatione sequenti.

Narrantes laudes Domini, et virtutes ejus, et mirabilia ejus quæ fecit.

5. Et suscitavit testimonium in Jacob, et legem posuit in Israel.

Quanta mandavit patribus nostris, nota facere ea filiis suis.

6. Ut cognoscat generatio altera, filii qui nascentur : et exsurgent, et narrabunt filiis suis,

7. Ut ponant in Deo spem suam, et non obliviscantur operum Dei, et mandata ejus exquirant :

8. Ne fiant sicut patres eorum; generatio prava et exasperans, generatio, quæ non direxit cor suum, et non est creditus cum Deo spiritus ejus.

9. Filii Ephraim intendentes et mittentes arcum, conversi sunt in die belli.

10. Non custodierunt testamentum Dei, et in lege ejus noluerunt ambulare.

11. Et oblitii sunt benefactorum ejus, et mirabilium ejus, quæ ostendit eis.

12. Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra Ægypti, in campo Taneos.

13. Interrupit mare, et perduxit eos, et statuit aquas quasi in utre.

14. Et deduxit eos in nube diei, et tota nocte in illuminatione ignis.

15. Interrupit petram in eremo, et adaquavit eos velut in abyso multa.

16. Et duxit aquam de petra, et deduxit tanquam flumina aquas.

17. Et apposuerunt adhuc peccare ei, in iram excitaverunt Excelsum in inaquoso.

18. Et tentaverunt Deum in cordibus suis, ut peterent escas animabus suis.

19. Et male locuti sunt de Deo : dixerunt : Numquid poterit Deus parare mensam in deserto?

20. Quoniam percussit petram, et fluxerunt aquæ, et torrentes inundaverunt :

Numquid et panem poterit dare, aut parare mensam populo suo?

21. Ideo audivit Dominus, et distulit : et ignis accensus est in Jacob, et ira ascendit in Israel :

22. Quia non crediderunt in Deo, nec speraverunt in salutari ejus.

23. Et mandavit nubibus desuper et jannaos cœli aperuit.

Narrantes [al. *narrantes*] laudes Domini, et potentiam ejus, et mirabilia ejus, quæ fecit.

Statuit contestationem in [al. *tac. in*] Jacob, et legem posuit in Israel : quæ mandavit patribus nostris, ut docerent filios suos.

Ut cognosceret generatio subsequens : filii nascituri surgent, et narrabunt filiis suis.

Ut ponant in Deo spem suam : et non obliviscantur cognitionum [h. *adinventio*rum] Dei, et mandata ejus custodiant.

Et [al. *ut*] non sint sicut patres eorum generatio declinans, et provocans : generatio quæ non præparavit cor suum, et non credidit Deo spiritus ejus.

Filii Ephraim intendentes, emittentes [al. *mittentes*] arcum : terga verterunt in die belli.

Non custodierunt pactum Dei, in lege ejus noluerunt ingredi,

Et oblitii sunt cogitationum [h. *adventio*rum] ejus, et mirabilium ejus, quæ ostendit eis.

Coram patribus eorum fecit mirabilia : in terra Ægypti, in regione Taneos.

Divisit [h. *disrupti*] mare, et transduxit eos : et stare fecit aquas quasi acervum [h. *in utre*].

Et duxit eos in nube per diem, et tota nocte in lumine ignis.

Scidit petram in deserto, et potum dedit quasi de abyssiis magnis.

Et eduxit rivus de petra, et elieuit quasi flumina aquas.

Et addiderunt ultra peccare ei, ut provocarent Excelsum in invio.

Et tentaverunt Deum in cordibus suis : peterent cibum animæ suæ.

Et loquentes contra Deum dicebant : Numquid poterit Deus parare mensam in solitudine?

Ece percussit petram, et fluxerunt aquæ, et torrentes inundaverunt :

Numquid et panem poterit dare, aut parare carnem populo suo?

Ideo audivit Dominus, et non distulit : et ignis accensus est in Jacob, et furor ascendit in Israel.

Quia non crediderunt in Deo : nec habuerunt fiduciam in salutari ejus.

Et præcipit nubibus desuper, et portas cœli aperuit.

24. Et pluit illis manna ad manducandum, et panem cœli dedit eis.

25. Panem angelorum manducavit homo : cibaria misit eis in abundantia.

26. Traustulit Austrum de cœlo, et induxit in virtute sua Africum.

27. Et pluit super eos sicut pulverem carnes, et sicut arenam maris volatilia pennata.

28. Et ceciderunt in medio castrorum eorum : circa tabernacula eorum.

29. Et manducaverunt, et saturati sunt nimis, et desiderium eorum attulit eis : 30. non sunt fraudati a desiderio suo.

31. Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum, et ira Dei ascendit super eos;

Et occidit pingues eorum, et electos Israel impedivit.

32. In omnibus his peccaverunt adhuc, et non crediderunt in mirabilibus ejus.

33. Et defecerunt in vanitate dies eorum, et anni eorum cum festinatione.

34. Cum occideret eos, quærebant eum, et revertebantur, et diluculo veniebant ad eum.

35. Et rememorati sunt, quia Deus adjutor est eorum, et Deus excelsus redemptor eorum est.

36. Et dilexerunt eum in ore suo, et lingua sua mentiti sunt ei.

37. Cor autem eorum non erat rectum cum eo : nec fideles habitii sunt in testamento ejus.

38. Ipse autem est misericors, et propitius fiet peccatis eorum : et non disperdet eos.

Et abundavit ut averteret iram suam : et non accendit omnem iram suam.

39. Et recordatus est quia caro sunt, spiritus vadens, et non rediens.

40. Quoties exacerbaverunt eum in deserto, in iram concitaverunt eum in inaquoso?

41. Et conversi sunt, et tentaverunt Deum : et sanctum Israel exacerbaverunt.

42. Non sunt recordati manus ejus, die qua redemit eos de manu tribulantis.

43. Sicut posuit in Ægypto signa sua, et prodigia sua in campo Taneos.

44. Et convertit in sanguinem flumina eorum, et imbres eorum ne biberent.

45. Misit in eos ænomyiam, et comedit eos; et ranam, et disperdidit eos.

46. Et dedit ærugini fructus eorum, et laborem eorum locusta.

Et pluit super eos manna, ut comederent, et triticum cœli dedit eis :

Panem fortium comedit vir : cibaria misit illis in saturitatem.

Abstulit Eurum de cœlo, et induxit in fortitudine sua Africum.

Et pluit super eos quasi pulverem carnem, et quasi arenam maris volatilia pennata.

Et ceciderunt in medio castrorum eorum : in circuitu tabernaculorum eorum.

Et comederunt, et saturati sunt nimis : et desiderium eorum attulit eis.

Non indigerunt de cupiditate sua [h. *non dum expleverunt desiderium suum*] : cum adhuc cibus esset in ore eorum.

Furor ergo Dei ascendit super eos : et occidit pingues eorum, et electos Israel incurravit.

In omnibus his peccaverunt ultra, et non crediderunt in mirabilibus ejus.

Et consumpsit in vanitate dies eorum, et annos eorum velociter.

Si occidebat eos, tunc quærebant [al. *quirebant*] eum : et convertebantur et diluculo consurgebant ad Deum.

Et recordabantur, quia Deus fortitudo eorum, et Deus excelsus redemptor eorum est.

Et lactaverunt [al. *allectaverunt*] eum in ore suo, et lingua sua mentiti sunt ei.

Cor autem eorum non erat firmum cum eo : nec permanserunt in pacto ejus.

Ipse vero misericors propitiabitur iniquitati, et non disperdet :

Multumque avertit iram suam, et non suscitavit totum furorem suum.

Et recordatus est quia caro essent : spiritus vadens et non revertens.

40. Quoties provocaverunt eum in deserto : affixerunt eum in solitudine?

Et conversi sunt, et tentaverunt Deum, et sanctum Israel concitaverunt.

Non sunt recordati manus ejus : die [al. *diei*] qua redemit eos de tribulante.

Qui fecit [h. *posuit*] in Ægypto signa sua, et ostenta sua in regione Taneos.

Qui convertit in sanguinem fluvios eorum, et rivus eorum, ut non biberent.

Qui immisit in eos omne genus muscarum, ut comederent eos; et ranas, ut disperderent eos.

Qui dedit bruchos germen eorum, et laborem eorum locusta.

47. Et occidit in grandine vineas eorum, et moros eorum in pruina.

48. Et tradidit grandini jumenta eorum, et possessionem eorum igni.

49. Misit in eos iram indignationis suae, indignationem, et iram, et tribulationem: immisiones per angelos malos.

50. Viam fecit semitae irae suae: non peperit a morte animabus eorum; et jumenta eorum in morte conclusit.

51. Et percussit omne primogenitum in terra Aegypti: primitias omnis laboris eorum in tabernaculis Cham.

52. Et abstulit sicut oves populum suum, et perduxit eos tanquam gregem in deserto.

53. Et deduxit eos in spe, et non timuerunt: et inimicos eorum operuit mare.

54. Et induxit eos in montem sanctificationis suae: montem, quem acquisivit dextera ejus.

Et eiecit a facie eorum gentes: et sorte divisit eis terram in funiculo distributionis.

55. Et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus Israel.

56. Et tentaverunt, et exacerbaverunt Deum excelsum, et testimonia ejus non custodierunt.

57. Et avertierat se, et non servaverunt pactum, quemadmodum potes eorum: conversi sunt in arcum pravum.

58. In iram concitaverunt eum in collibus suis, et in sculpilibus suis ad emulationem eum provocaverunt.

59. Audivit Deus, et sprexit; et ad nihilum redegit valde Israel.

60. Et repulit tabernaculum Silo: tabernaculum suum, ubi habitavit in hominibus.

61. Et tradidit in captivatem virtutem eorum, et pulchritudinem eorum in manus inimici.

62. Et conclusit in gladio populum suum, et hereditatem suam sprexit.

63. Juvenes eorum comedit ignis, et virgines eorum non sunt lamentatae.

64. Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt; et viduae eorum non plorabantur.

65. Et excitatus est tanquam dormiens Dominus, tanquam potens crapulatus a vino.

66. Et percussit inimicos suos in posteriora: opprobrium sempiternum dedit illis.

67. Et repulit tabernaculum Joseph, et tribum Ephraim non elegit.

68. Sed elegit tribum Juda: montem Sion quem dilexit.

Qui occidit in grandine vineas eorum, et symcoros eorum in frigore.

Qui tradidit grandini pascua eorum, et jumenta eorum volucris [*h. diabolis*].

Qui misit in eos iram furoris sui: indignationem, et comminationem, et angustiam: immisionem angelorum malorum.

Munivit semitam furori suo, non peperit a morte animae eorum: et animantia eorum pesti tradidit.

Et percussit omne primogenitum in Aegypto, principium partus [*h. doloris*] in tabernaculis Cham.

Et tulit velut oves populum suum, et minavit eos sicut gregem in deserto.

Et eduxit eos cum fiducia et absque timore: inimicos autem eorum operuit mare.

Et adduxit eos ad terminum sanctificationis suam, montem istum, quem possedit dextera ejus.

Et eiecit a facie eorum gentes: et possidere eos fecit in funiculo hereditatem, et collocavit in tabernaculis eorum tribus Israel.

Et tentaverunt, et provocaverunt Deum excelsum: et testimonia ejus non custodierunt.

Et reversi sunt, et praevaricati sunt ut patres eorum: incurvati sunt quasi arcus inutilis.

Et provocaverunt eum in excelsis suis, et in sculpilibus suis ad emulandum eum concitaverunt.

Audivit Deus, et non distulit: et projecit vehementer Israel.

Et reliquit tabernaculum Silo: tentorium quod collocavit inter homines.

Et tradidit in captivatem virtutem suam, et decorem suum in manu hostis.

Et conclusit in gladio populum suum, et in hereditatem suam non distulit.

Juvenes ejus devoravit ignis, et virgines ejus nemo luit.

Sacerdotes ejus in gladio ceciderunt, et viduae ejus non sunt fletae.

Et evigilavit quasi dormiens Dominus: quasi fortis post crapulam vini.

Et percussit hostes suos retrorsum: opprobrium sempiternum dedit eis.

Et projecit tabernaculum Joseph, et tribum Ephraim non elegit.

Sed elegit tribum Juda, montem Sion quem dilexit.

69. Et aedificavit sicut unicornium sanctificium suum in terra, quam fundavit in saecula.

70. Et elegit David servum suum, et sustulit eum de gregibus ovium: de post fretantes accepit eum,

71. Pascere Jacob servum suum, et Israel hereditatem suam.

72. Et pavit eos in innocentia cordis sui, et in intellectibus manuum suarum deduxit eos.

Et aedificavit in similitudine monocerotis [*al. monoceroton*] sanctuarium suum: quasi terram fundavit illud in saeculum.

Et elegit David servum suum, et tulit eum de gregibus ovium.

Sequentem factas adduxit eum, ut pasceret in Jacob populum ejus, et in Israel hereditatem ejus.

Qui pavit eos in simplicitate cordis sui, et in prudentia manuum suarum dux eorum fuit.

Argumentum. — Tribus Ephraim, numero opibusque potens, custosque arcae Domini, quae a Josue usque ad Davidem in urbe Silo asservabatur, sub Judicibus *ἔγγιστος* in Hebraeorum republica non semel ambierat (*Jud.* vii, 1; xii). Novo rerum ordini sub Davide divinitus constituto sepius repugnavit, meritoque animadvertit Verschuir; primariam Absalonice seditionis causam fuisse tribuum offensionem et invidiam: conf. II *Sam.* xx, 2; donec tandem Salomone mortuo, reipublice schisma fuerit consummatum. Hic igitur Psalmus sub exitum regni Davidis compositus fuisse videtur, eo praesertim fine, ut pungeret septentrionales tribus, Ephraimitas potissimum, obrepugnantiam genti Davidicae, ad quam solam jus summi imperii pertineat ex voluntate et decreto Jovae: ita Hengstenberg, Rosenmuller eorumis causa et origo ex domestico illo bello a Judaeis cum Israelitis gesto, Abia Jerovamoque regibus, cujus historia II *Chron.* xii habetur, videtur repetenda. Maurer: «Scriptura esse post orta inter decem tribus et Judam dissidia, facile intelligitur ex vers. 67 et 68. Sed accuratior insuper apparent indicia temporis, quo editus sit Psalmus. Nam quod nusquam supra prosam orationem surgit longissimum carmen, documento est, referendum esse ad Psalmos post exilium Babylonicum factos (conf. vers. 9, 41, 60, 67, 69). Quod idem colligimus ex eo, quod incuriosus historiae totius populi culpam fere in solos Ephraimitas transfert scriptor, utpote quod fecisse videatur acerbissimo quod post exilium Judaei in Samaritanos habebant odio pernotus. In persequendo quod sibi proposuit argumento parum sibi constat scriptor. Propositum ipsi est, ostendere Israelitas, praesertim Ephraimitas, ex quo terram Canaanensem occuparint, iterum atque iterum cum gravissimo suo detrimento a Jova defecisse, immemores beneficiorum in ipsos et majores divinitus collatorum. Sed vixdem mentionem fecit laudatorum, quibus Jova oraverit majores (vers. 12), quum in antiquissimum illud aevum expatiatur, et quemadmodum se gesserint majores, quoque ipsis acciderint inle ab exitu ex Aegypto usque ad occupationem terrae Canaanata illa oratione perscribit (13-35), ita ut a vers. 56 demum redeat ad propositum. » Psalmum Hengstenberg partitur ita: vers. 1-4, res gestae Mosis temporibus ad populi instructionem scriptae sunt; 5-8, haec est populi Israelitici destinatio, ut secundum Jovae leges et ductum dirigatur, nec patrum suorum imitetur inobedientiam, 9-11; patrum, inquam, qui saepius Ephraimitis dominatum exercentibus Deo rebelles fuerunt; 12-42, nec non antea Moaisicis temporibus; 43-55, v. g. cum Aegypto exierunt; 56-72, ideo Ephraimum et Silentem rejecti Deus, ut Sionem et Davidem eligeret.

1. Carmen Asaphi.

Ausulta, mi popule, doctrinam meam,
incline aurem vestram ad verba oris mei.
2. Aperiam in (vel *cum*) parabola os meum,
proferam sententias ex prisco tempore.
3. Quae audivimus et novimus,
et patres nostri narraverunt nobis,
4. *Haec* non celabimus filios eorum,
etati posteræ (nos) narrantes laudes Jovae,
et potentiam ejus et mirabilia ejus.

5. Nam constituit praecepta in Jacobo,
et leges posuit in Israele,
quae jussit patres nostros
nota facere filiis suis,
6. Ut cognoscerent ea aetas postera,
filii *quae* nascendi essent,
ut *rursus* surgerent et narrantent *illa* filiis suis

7. Et ponerent in Deo spem suam,
nec obliviscerentur facinorum Dei,
et praecepta ejus observarent;
8. Neque essent ut patres ipsorum,
generatio refractaria et contumax,
generatio quae non firmerat cor suum,
et ejus animus non fuerat fidus (seu stabilis) cum Deo.
9. Filii Ephraim fuere armati sagittariorum,
verterunt terga die praelii.
10. Non observarunt fœdus Dei,
et in lege ejus recusarunt ambulare.
11. Et oblitii sunt facinorum ejus,
et mirabilem ejus, quæ ostenderit eis.
12. Coram patribus eorum fecit mira
in terra Ægypti, in campis Taneos.
13. Fidit mare, et traduxit eos,
et stare fecit aquas ut acervum.
14. Et duxit eos nube interdium,
et per totam noctem luce ignis.
15. Diffidit rupes in deserto,
et potavit eos velut ex fluctibus copiose.
16. Et exire jussit fluentia (rivos) ex petra,
et decurrere fecit sicut torrentes aquas.
17. Et perrexerunt peccare in eum,
contumaces esse in Altissimum in terra arida.
18. Et tentarunt Deum in corde suo,
petentes cibum animis suis.
19. Et locuti sunt contra Deum:
« Num poterit Deus instruere mensam in deserto? »
20. En, percussit rupem,
et fluxerunt aquae, et torrentes effusi sunt:
« Num quoque panem poterit dare?
An parabit carnem populo tuo? »
21. Hinc audivit *id* Jova, et effudit se in iram,
et ignis (furoris ejus) accensus est in Jacobo,
atque ira Dei adscendit in Israele.
22. Non enim fidem habuere Deo,
neque fiduciam collocarunt in salute (auxilio) ejus.
23. Et jussit nubibus desuper,
et portas caeli aperuit.
24. Et pluit in eos manna ad edendum,
et frumentum caeli dedit eis.
25. Panem angelorum manducavit quisque,
cibum misit eis usque ad satietatem.
26. Exoriri fecit ventum orientalem in caelo,
et adduxit potentia sua ventum australem.

27. Et pluit super eos instar pulveris carnem,
et instar arenæ maris aves alatas.
28. Et cadere eas fecit in medio castrorum ejus (populi),
circa habitationes (tentoria) ejus.
29. Et ederunt, et satiati sunt valde,
et desiderium (rem desideratam) eorum attulit eis.
30. Nondum recesserant a desiderio suo (his cibis),
adhuc cibus eorum in ore eorum erat:
31. Et ira Dei adscendit (aestuavit) inter eos,
et cædem fecit inter robustos eorum,
et juvenes Israelis prostravit.
32. His non obstantibus peccarunt adhuc,
neque fidem habuere licet inter (vel per) mirabilia ejus.
33. Et consumpsit in halitu dies eorum,
et annos eorum in exilio repentino.
34. Quando interficiebat eos, et (tunc) quærebant eum,
et revertebant, et sectabantur eum.
35. Et in memoriam revocarunt Deum esse rupem suam;
et Deum altissimum vindicem suum.
36. Et pellexerunt eum ore suo (falsis promissis),
et lingua sua mentiti sunt ei.
37. Et cor eorum non firmum fuit cum eo.
nec fidi fuerunt in fœdere ejus.
38. Ipse vero, misericors, condonavit culpam, nec perdidit eos,
et multoties retrorsum egit iram suam,
nec concitavit omnem æstum suum.
39. Et recordatus est quia caro ipsi,
halitus, qui abeat nec revertatur.
40. Quoties contumaces fuerunt in eum in deserto,
dolore (vel ira) affecerunt eum in solitudine!
41. Et quoties denuo tentarunt Deum,
et sanctum Israelis dolere fecerunt!
42. Non recordati sunt manum (facinora) ipsius,
diem, quo liberavit eos ab adversario:
43. Ubi fecit in Ægypto signa sua,
et prodigia sua in campis Taneos.
44. Et convertit in sanguinem fluvios eorum,
et fluentia (rivos) sua non potuerunt bibere.
45. Misit in eos muscam, et absumpsit eos,
et ranam, et perdidit eos.
46. Et tradidit insecto voraci (e locustarum genere) proventum eorum,
et laborem eorum locustæ.
47. Et interfecit grandine vitem eorum,
et sycamoros eorum formicis.
48. Et tradidit grandini pecus eorum,
et greges eorum fulminibus.
49. Misit in eos ardorem iræ suæ,

- furorem, et sævitiam, et angustias, missionem (agmen) angelorum malorum.
50. Complavit viam iræ suæ, non tenuit a morte animas eorum, et vitam eorum pesti tradidit.
51. Et percussit omne primogenitum in Ægypto, primitias virum (primogenitos) in tentoriis Cham.
52. Et proficisci fecit populum suum sicut oves, et duxit eos sicut gregem in deserto.
53. Et duxit eos tuto, nec timerunt; et hostes eorum operuit mare.
54. Et perduxit eos ad fines suos sanctos (terram Cananæam), ad montem hunc (Sionis), quem acquisivit dextera sua.
55. Et pepulit coram iis gentes, et sorte distribuit illos in partem admensam hæreditatis, et habitare fecit in tentoriis eorum tribus Israelis.
56. Et (tamen) tentarunt et detrecharunt Deum altissimum, et præcepta ejus non observarunt.
57. Et recesserunt et defecerunt, ut patres eorum; converterent se, ut arcus (sagittarius) dolosus.
58. Et irritarunt eum excelsis suis, et imaginibus (idolis) suis invidiam ejus concitarunt.
59. Audivit *id* Deus, et effudit se *in iram*, et repudiavit nimis Israellem.
60. Et dereliquit habitationem Silantis, et tentorium quod collocavit inter homines.
61. Et tradidit captivitati potentiam suam, et splendorem suum manui adversarii.
62. Et tradidit gladio populum suum, et in hæreditatem suam exarsit ira.
63. Juvenes ejus voravit ignis, et virgines ejus non sunt celebratæ.
64. Sacerdotes ejus gladio ceciderunt, et viduæ ejus non flevērunt (fletu solemnī).
65. Tum evigilavit instar dormientis Dominus, instar herois vieti a vino.
66. Et percussit adversarios suos retrorsum, contumeliam sempiternam imposuit eis.
67. Et repudiavit tentorium (familiam) Josephi (decem tribus), et tribum Ephraim non elegit.
68. Et elegit tribum Judæ, montem Sionis, quem dilexit.
69. Et ædificavit ut excelsa (cælum) sacrarium suum, ut terram, quam fundavit in sempiternum.
70. Et elegit Davidem servum suum, et sumpsit eum de caulis ovium.
71. De lactantibus (ovibus) adduxit eum,

- ut pasceret Jacobum, populum suum, et Israellem, hæreditatem suam.
72. Et pavit eos (Davides) in integritate cordis sui, et prudentibus (propr. *prudentiis*) manibus suis duxit eos.

NOTE.

Vers. 1. *Carmen*, hebr. *maskil*: vid. Ps. xiv, 1. — Vers. 2. *Aperiam*, aperire volo. *Parabola*: conf. quæ Prov. 1, 4 adnotavimus. *Solentias*, documenta ex rebus priscis petita. — Vers. 3. Alii nectunt versum 3 cum versu 2. — Vers. 5. *Præcepta*, propr. *testimonium*, ut non modo *præcepta*, sed etiam *res geste* significantur. — Vers. 8. *Firmavit* in fidelitate erga Deum. Hengstenberg veritè *disposuerat*, *applicuerat*, puta ad Deum. — Vers. 9. *Proprie, armati inter levantes arcus*, i. e. e genere sagittariorum, i. e. fuere tam incerti, infidi, fallaces, ut solent esse sagittarii, qui, cum pugnatur, fugam simulant, ut hostem eo certius feriant: quæ intelligenda sunt de fallacia ac defectione a Deo: conf. vers. 57; forsân tamen alludit ad Salmasaris victorias de 10 tribubus reportatas. Alius hunc vers. cum præced. nectit ita: Ut *fili Ephraim, arcum comprehendentes*, et sagittas *mittentes*, sive, et eum *arcum a se proficientes* ad celerem fugam. — Vers. 12. *Tanis*, propr. *Tsoan*, regia Pharaonis sedes. — Vers. 18. Quid ab Israelitis tunc peccatum? Vel quia petierunt sine spe ac fiducia consequendi; vel quia petierunt ad vitam non necessariam, siquidem habebant manna, sed ad voluptatem et delicias, quod vales exprimit per *animis suis*, seu *appetitū suo*, vel pro *appetitū suo*. — Vers. 20. Duo quoque priora hemistichia in ore Dei Maurer ponit. — Vers. 21. *Igmis*: cf. Num. xi, 4. — Vers. 25. *Pavem* e regione *angelorum*, e celo demissum; vel, quod minus placet, *panem* exquisitiorem, delictiorem. — Vers. 26. Ad cogendas et advehendas volucres. — Vers. 32. Alii, ... *habere mirabilibus ejus*. — Vers. 33. *Consumpsit quasi halitu*, ita ut quasi halitus et fumus evanescerent. Hengstenberg, *in cantate*, dum 40 annos irent et redirent in deserto. — Vers. 41. *Dolere fecerunt*: Hengstenb. *demonstrarunt*. Vers. 43. *Arob* alii insectorum omnis generis colluviem interpretantur, alii *moscam cantanam*. — Vers. 47. *Formicis*; alii, *grandine majori*, vel *pruina*. — Vers. 49. *Malorum*, gall. *de châtiment*, de choses mauvaises, ut Prov. xvi, 14, commemoratur *angelus mortis*. — Vers. 50. *Complavit viam*, gall. *il a domé carrière*. Non tenuit a morte, non denegavit morti. — Vers. 53. Hengstenberg, et *cadere fecit eas*, puta gentes, vel potius earum terras, in partem *hæreditatis*, seu populi sui. — Vers. 56. *Detrecharunt*: alii, *exacerbaverunt*. — Vers. 57. *Defecerunt*: alii, *deceperunt*. Pro *converterunt se*, alii *mutati sunt*. *Arcus*: vid. vers. 9. Male quidam per *arcus dolosus* intelligunt arcum qui peperam jaculatur. — Vers. 58. *Excelsis suis*, extruendo sibi passim fana aut sacella, vel plantando lucos in collibus ac montibus, gentium more, ut ibi coleretur Baal, aut alius fictitius deus. — Vers. 60. *Quod collocavit*: alii, *in quo habitavit*; alii, *in quo habitare fecit*, puta nomen suum. — Vers. 61. Arca est divini potentæ et splendoris sedes. Alii, *pietentiam*, ... *splendorem ejus*, puta Israelis. — Vers. 63. *Celebrate*, puta carminibus *urgitibus*, non vero exultantibus, ut voluit Alexandrini, legentes *holloa*. — Vers. 63. Respicuntur victorie, quas a Philisteis reportaverat Samuel, Saul, Davides. — Vers. 66. *Retrorsum*, ita ut fugerent retro. Alii, *a tergo*: cf. I Sam. v, 9. — Vers. 69. *Cælum*, quod nunquam loco movetur, et *terra*, firmissimis fundamentis superstructa, similitudinem exhibet constantiæ et stabilitatis.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS LXXVII.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

Intellectus Asaph.

Hic titulus admonet Psalmum non esse ita facilem et apertum, ut in superficie appareat. Videtur enim Psalmus istus historicus esse, atque ad hoc solum compositus, ut populus agnosceret beneficia Dei, et ingratitude veterum Israelitarum, qui propterea graviter puniti sunt, discat sequi potius legem Dei, quam exempla majorum. Ceterum non hoc solum Davidi propositum est in hoc Psalmo, sed etiam adumbrare regnum Christi, qui ex tribu Judæ et familia David existens finem dedit veteri Testamento et novum longe excellentius et feliciter inchoavit. Id enim significavit David in extremo Psalmo, ubi posteaquam varia peccata et varia flagella populi enarravit, tandem concludit Deum elegisse Judam, non Ephraim, et ex Juda ipsum Davidem, qui deinceps magna tranquillitate populum Dei regeret et gubernaret. Hoc igitur admonet titulus: *Intellectus Asaph*, ut nimirum Asaph, cui Psalmus cantandus dabatur,

intelligeret, et alios intelligere faceret mysterium futuri Messiae, et hoc indicant nomina parabolarum et propositionum, quae habentur in secundo versiculo Psalmi.

EXPLICATIO PSALMI.

1. ATTENDITE, POPULE MEUS, LEGEM MEAM: INCLINATE AUREM VESTRAM IN VERBA ORIS MEI.

David, hortaturus populum longissimo sermone, captat initio attentionem, ostendens se utilia et magna locuturum. « Attendite, inquit, legem meam, » id est, preceptiones meas, quae vos dirigere poterunt ad felicitatem, instar legum optimarum et sapientissimarum. Atque id ipsum repetens et declarans addit: « Inclinate aurem vestram in verba oris mei; » quod dixerat: « Attendite, » nunc dicit: « Inclinate aurem vestram; » et quod dixerat, « legem meam, » nunc dicit, « verba oris mei; » proinde per legem non intelligit legem Moysis, quae proprie dicitur lex; sed verba sua, quibus populum instruere et exhortari volebat, quomodo accepit nomen legis Dominus, cum ait Joana. xv: « Ut adimpleatur sermo, qui in lege eorum scriptus est, quia odio habuerunt me gratis. » Porro, « inclinare aurem, » significat obediens et humiliter audire, quando dicitur populo: « inclina aurem tuam, » sed cum dicitur Deo: « Inclina aurem tuam, » significat clementer et misericorditer audire. S. Augustinus hunc primum versiculum tribuit Deo, non Davidi, quia Deus legem suam dedit populo, non Davidi. Sed, ut diximus, hic non agitur de lege proprio dicta, sed de sermone hortatorio. S. Hieronymus hunc eundem versiculum vult esse verba Christi, non Davidis, quia S. Mattheus, cap. xiii, scribit Christum loqui solitum in parabolis, « ut adimpleretur quod scriptum est: Aperiam in parabolis os meum, eructabo abscondita a constitutione mundi; » quae verba habentur in secundo versiculo hujus Psalmi; sed S. Mattheus allegavit hunc locum, non ut ostenderet verba hujus Psalmi esse verba Christi, non Davidis; sed ut significaret Davidem loquentem in parabolis figuram fuisse Christi, qui in parabolis locutus erat; quemadmodum cum Joannes dicit cap. xix: « Facta sunt haec, ut Scriptura impleretur: Os non comminuetur ex eo, » non vult negare de agno Paschali dicta esse verba illa Exod. xii: « Os non comminuetur ex eo; » sed indicare vult agnum Paschalem figuram Christi fuisse, et ideo Deo providente factum esse, ut non frangerentur crura Christi crucifixi, quando contracta sunt crura duorum latronum, qui cum ipso crucifixi fuerant. Quod autem nos diximus, secuti Theodoretum ex veteribus, et multos recentiores, verba hujus versiculi, ut etiam sequentium, esse Davidis, colligitur ex tertio versiculo, ubi Propheta continuans sermonem suum addit: « Quanta audivimus et cognovimus ea, et patres nostri narraverunt nobis, » quae certe neque Deo, neque Christo conveniunt.

Inclinare aurem quid sit.

2. APERIAM IN PARABOLIS OS MEUM, LOQUAR PROPOSITIONES AB INITIO.

Haec est ratio cur David petat attente et humiliter audiri verba sua, quia videlicet verba hujus Psalmi continent res obscuras et secretas, quae non possunt intelligi, nisi attente et humiliter audiantur. Per parabolas intelliguntur hoc loco « similitudines, » sive « proverbialia, » quae brevia et metaphorica esse solent. Per propositiones intelliguntur « enigmata, » quae obscurissima sunt: id enim significat vox hebraica חידות chidoth, et graeca προβλήματα, ut perspicuum est ex cap. xiv Julii; ubi enigma illud Samsonis, « de comedente exivit cibus, et de forti egressa est dulcedo, » vocatur hebraice חידות chidoth, et graece problema. Multa sunt autem in hoc Psalmo proverbialia et enigmata, ut suis locis videbimus; sed illud potissimum enigma hic significari videtur, et quo per regnum Davidis figuratur regnum Christi, et per montem Sion adumbratur Ecclesia. Per illud, ab initio, si corticem Psalmi respiciamus, videtur intelligi tempus liberationis populi a captivitate Aegyptiaca, quo tempore cepit populus Israel sub Moysa formam habere reipublice, et regi legibus et iudiciis. Sic enim habetur versu sexto: « Et suscitavit testimonium in Jacob, et legem posuit in Israel; » sed S. Mattheus, cap. xiii, citans hunc locum, declarat hoc initium intelligendum esse de initio mundi, dicens: « Ut adimpleretur quod scriptum est: Aperiam os meum in parabolis, eructabo abscondita a constitutione mundi. » Itaque sensus est: Proferam sententias quae fuerunt absconditae, et quasi enigmata a principio mundi; quamvis enim mysteria Christi omni tempore praedicta et adumbrata fuerint, tamen velata erant, et paucissimis aperte revclata. De qua re sic loquitur Apostolus ad Ephes. iii: « Mihi autem omnium Sanctorum minimo data est gratia haec, in gentibus evangelizare investigabiles divinitus Christi; et illuminare omnes, quae sit dispensatio sacramenti absconditi a saeculis in Deo. » Proprie autem S. Mattheus dixit eructabo; nam vox hebraica hoc loco posita non significat loqui quocumque modo, sed enlilire, profundere, ex imo corde proferrere: quod per vocem eructare salis aperte explicatur, ructus enim ex plenitudine oritur.

3. QUANTA AUdivimus ET COGNovimus EA, ET PATRES NOSTRI NARRAVERUNT nobis.

4. NON SUNT OCCULTATA A FILIIS EORUM, IN GENERATIONE ALTERA.

5. NARRANTES LAUDES DOMINI ET VIRTUTES EJUS, ET MIRABILIA EJUS QUAE FECIT.

Parabola quae dicitur et propositiones.

Narraturus historiam rerum gestarum, sub quibus legebantur mysteria abscondita a constitutione mundi, docet eam historiam accepisse se a patribus, qui et ipsi a majoribus suis acceperunt. « Loquar, inquit, propositiones ab initio, quanta videlicet audivimus et cognovimus, » quoniam « patres nostri narraverunt nobis, » tum scriptis literis, tum ore proprio; non enim « occulta » esse voluerunt « ea filiis suis, » quos post se « in generatione altera relinquebant: » qui quidem patres narrantes erant laudes Domini et virtutes ejus, id est, potentiam ejus admirabilem et mirabilia opera quae fecit: ob quae dignissimum est omni laude. Illud, quanta, in hebraeo est quae; quare in graeco et latino codice ponitur quanta, pro quancumque, vel quocumque. Illud, ea, redundat apud Latinos, sed usitate ponitur apud Hebraeos. Illud, et patres nostri, videtur positum pro nam patres nostri. Siquidem et saepissime usurpatur apud Hebraeos pro enim, ut alias admonimus. Illud, non sunt occultata, non repugnat verbis S. Matthei: « Eructabo abscondita; » nam res geste non sunt occultatae a filiis narrantium eas; sed mystica significatio abscondita erat ab eis. Denique illud, narrantes, conjungitur cum nomine patres, ut S. Augustinus notavit; ac per hoc verba interposita debent claudi per parenthesis hoc modo: « Patres nostri narraverunt nobis (non sunt occultata a filiis eorum in generatione altera) narrantes laudes Domini, » etc. Posset etiam illud participium, narrantes, conjungi cum pronomine subintellecto hoc modo: Nos igitur narrantes erimus laudes Domini et virtutes ejus, etc.

6. ET SUSCITAVIT TESTIMONIUM IN JACOB, ET LEGEM POSUIT IN ISRAEL.

7. QUANTA MANDAVIT PATRIBUS NOSTRIS NOTA FACERE EA FILIIS SUI, UT COGNOSCAT GENERATIO ALTERA.

8. FILII QUI NASCUNTUR ET EXURGUNT, ET NARRABUNT FILIIS SUI.

Hic incipit narrare res gestas a Deo, quas a patribus accepit: ac primo loco ponit, quod Deus dederit populo Israelitico legem et mandata per Moysen; et jussert eam legem et mandata tradi filiis a parentibus, et sic propagari ad posteritatem. Illud, et, et, potuisset omitti, ut S. Hieronymus omisit; nam habetur quidem in hebraeo, sed nihil conjungit. Additur enim ornatus gratia non solum in principio periodorum, sed etiam in principio librorum, ut initio Levit., Numer., Josue, Ruth, Ezechiel, et aliorum. Illud, suscitavit sumpsum est ad verbum ex hebraeo יצא; sed potuisset etiam verti, stare fecit, sive constituit, sive posuit. Vox testimonium nihil aliud hoc loco nisi legem significat. Vocatur autem lex Dei testimonium, quia testificatur hominibus quae sit voluntas Dei, ut fusius diximus in explicatione Psalmi decimi octavi, versiculo octavo. Itaque idem om-

Lex Dei testimonium dicitur.

nino est, « suscitavit testimonium in Jacob, » cum eo quod sequitur: « Legem posuit in Israel, » id est, dedit Deus legem suam filiis Jacob, qui et Israel dictus est. Illud, quanta mandavit, in hebraeo est, אשר צוה, id est, quae mandavit; proinde vox quanta accipienda est pro quancumque, sive quocumque: ex quo intelligimus nomine legis significari hoc loco non solum legem Decalogi, sed omnia mandata moralia, caeremonialia et judicialia, quae habentur in quinque libris Moysis.

9. UT PONANT IN DEO SPEM SUAM, ET NON OBQUIRANT OPERUM DEI, ET MANDATA EJUS QUIRANT.

10. NE FIANT SICUT PATRES EORUM, GENERATIO PRAVA ET EXASPERANS.

11. GENERATIO, QUAE NON DIREXIT COR SUUM, ET NON EST CREDITUS CUM DEO SPIRITUS EJUS.

Explicat Propheta cur Deus legem dederit populo suo, et mandaverit ut parentes docerent filios suos, et illi nepotes patrum suorum. Ratio enim fuit, ut filii Israel non sperarent in diis falsis et idolis gentium, sed in Deo vero, qui legem sanctam de caelo illis dederat, non sine ingentibus prodigiis: nec non ut nunquam obliviscerentur mirabilem operum Dei, quae fecit in liberatione eorum de servitute Pharaonis. Praeterea, ut sollicite quaerent quod vellet ab eis Deus, atque id opere impleverint. Denique ut non imitarentur ingratitude et infidelitatem majorum suorum, qui affecti maximis beneficiis a Deo per Moysen, ingrattissimi fuerunt. Nam et in Aegypto cum essent, aegre adduci potuerunt, et crederent Mosi; et egressi de Aegypto, saepissime defecerunt ab obedientia Moysi et Dei, assidue murmurantes, et (quod gravius est) vitulos aureos adorantes. Illud, generatio quae non direxit cor suum, significat, populum Hebraeorum non habuisse cor directum firmiter ad Deum, sed ad varia auxilia respexisse. Illud autem, et non est creditus cum Deo spiritus ejus, clarius est in hebraeo codice; sic enim verti potest ad verbum: Et non fuit fidelis ad Deum spiritus ejus. Vox autem latina accipienda est in significatione non passiva, sed activa, ac si esset dependentis conjugationis: « Non est creditus cum Deo, » id est, non crediti Deo spiritus ejus: sic enim exponit S. Augustinus; vel accipiendum est verbum creditus pro fidelis, ut accipitur verbum graecum in verba Theodoretos et Euthymius. Itaque sensus erit: Non fuit fidelis spiritus populi cum Deo, quia saepe defecit a fide et obedientia.

12. FILII EPHRAEM INTENDENTES, ET MITTENTES ARCUM, CONVERSI SUNT IN DIE BELL.

Plerique notari putant in hoc versiculo pugnam aliquam infelicem Hebraeorum de Tribu Ephraim; sed neque facile est invenire in divinis literis,

que illa pugna fuerit; neque credibile est Prophetam quasi ex abrupto inserere voluisse hoc loco particulare aliquod factum, cum generatim describit vitam totius populi de Aegypto mirabiliter educti, ac de servitute liberati. Igitur probabilis est, per quamdam similitudinem explicari, quod dictum est, populum hebraeum non fuisse constantem in fide et obedientia Dei, ut sensus sit: « Filii Ephrem, » id est, Israelitae similes fuerunt militibus incipientibus praefari cum hostibus, et mox dimisso praedio terga vertentibus; sic enim Israelitae in deserto non semel promiserunt se Deo parituros et facturos quaecumque ille mandasset; et statim mutata voluntate cogitabant de reditu in Aegyptum, et contra Deum et Mosem murmurabant. Nominat autem David filios Ephraim, id est, tribum Ephraim, et per illam intelligit totum caelum Israelitarum; quia tribus Ephraim erat numerosissima et potentissima post tribum Juda; et per hoc amula tribu Juda; et in Scripturis ut plurimum reprehenditur tribus Ephraim, et laudatur tribus Juda, et ideo mala universi populi describuntur potius sub nomine Ephraim, quam sub nomine aliarum tribuum, et in fine hujus Psalmi dicit: « Tribum Ephraim non elegit; sed elegit Tribum Juda. » Vide Oseam Prophetam.

Vers. 13. 13. NON CUSTODIERUNT TESTAMENTUM DEI, ET IN LEGE EIUS NOLUERUNT AMBULARE.

Vers. 14. 14. ET OBLITI SUNT BENEFACTORUM EIUS, ET MIRABILIA EIUS QUAE OSTENDIT EIS.

Vers. 15. 15. CORAM PATRIBUS EORUM FECIT MIRABILIA IN TERRA AEGYPTI, IN CAMPO TANEOS.

Explicat quod metaphorice dixerat, filios Ephraim, id est, Israelitas, conversos fuisse retrorsum; nam cum professi essent se obedituros Deo, non servaverunt pactum, nec legem Dei impleverunt, et cito obliti sunt beneficiorum Dei et mirabilium operum, quae Deus fecerat in Aegypto pro ipsis, quaeque a patribus suis narrari audierant. Illud, non custodierunt testamentum Dei, significat, non steterunt promissis, sive, non servaverunt pactum; nam in hebraeo est vox כריית *berith*, quae significat pactum; sed Septuaginta Interpretes verterunt testamentum, ut alias saepe diximus. Illud, in campo Taneos, significat in *plinitie Aegypti*, cujus regia dicitur Tanis. Mirabilia enim, quae fecit Moses coram Pharaone, non facta sunt in loco obscuro, sed in loco celeberrimo et apertissimo, in agro videlicet urbis regiae.

Vers. 16. 16. INTERRUPTIT MARE, ET PERDUXIT EOS; ET STATUIT AQUAS QUASI IN UTRE.

Vers. 17. 17. ET DEDUXIT EOS IN NUBE DIEI, ET TOTA NOCTE IN ILLUMINATIONE IGNIS.

Vers. 18. 18. INTERRUPTIT PETRAM IN EREMO, ET ADAQUAVIT EOS VLTUT IN ABYSSO MULTA.

19. ET EDUXIT AQUAM DE PETRA, ET DEDUXIT TANQUAM FLUMINA AQUAS.

20. ET APPOSUERUNT ADHUC PECCARE EI, IN IRRAM EXCITAVERTUNT EXCELSUM IN INAQUOSO.

Posteaquam attingerat David mirabilia facta in Aegypto coram Pharaone, describit alia facta in egressu, id est, divisionem maris Rubri, ut transiret populus siccis vestigio per medium maris; et alia patrata post egressum de Aegypto in solitudine, videlicet columnam nubis, quae praecedendo ostendebat iter per diem, et columnam ignis, quae ostendebat iter per noctem; ac postea sitiienti populo eductis aquas de petra in maxima copia. Addit vero David, post haec omnia mirabilia populum incredulum iterum provocasse Deum ad iracundiam, in deserto inaquoso ob aquae penuriam. Quae iterum educta est de petra ut habetur Num. xx. Nam illa prior eductio contigerat anno superiore, ut habetur Exod. xvii. Illud, *statuit aquas quasi in utre*, significat Deum ea facilitate fecisse, ut mare consisteret, et non operiret Hebraeos, qui per fundum maris iter faciebant, quia facilitate potest continere modicam aquam inclusam in utre, ut non defluat in terram. Illud, *in nube diei*, potuisset clarius verbi, *in nube per diem*; nam in hebraeo non habet formam genitivi. In graeco est quidem *ἡμέρας*, in genitivo, sed accipitur pro ablativo, quo Graeci carent. Illud, *vehit in abyssos multa*, significat ex petra fluxisse tantam copiam aquarum, ac si petra conversa fuisset in lacum profundissimum, vel in magnum et profundum flumen, ut dicitur in sequenti versiculo: abyssus enim est profunditas magna. Denique illud, et apposuerunt adhuc peccare, potest referri ad secundam educationem aquae ex petra; ut sensus sit: Olim peccaverunt murmurantes ob inopiam aquae, et Deus dedit illis aquam de petra, Exod. xvii; et obliti illius miraculi apposuerunt secundo murmurare, et de potentia Dei dubitare, ob similem aquae penuriam, ut habetur Num. xx, ubi rursum dedit eis Deus aquam de petra. Potest etiam, ut alii volunt, conjungi cum sequenti versiculo, ut commemoretur peccatum murmurationis de inopia panis, non de penuria aquae. Sed prior expositio mihi magis placet, tum propter vocabulum *inaquoso*, quod denotat earentiam aquae; tum ne desit in Psalmo memoria peccati illius celeberrimi, quo populus his murmuravit contra Deum et Mosem ob aquae penuriam. Et secundum hanc expositionem, illa verba, « et eduxit aquam de petra, » continent repetitionem versiculi superioris: non autem narrationem secundae educationis aquae ex petra.

21. ET TENTAVERTUNT DEUM IN CORDIS SUI, UT PETERENT E-GAS ANIMABUS SUI.

22. ET MALE LOCUTI SUNT DE DEO; DIXERUNT: NUMQUID POTERIT DEUS PARARE MENSAM IN DESERTO?

Vers. 23. 23. QUONIAM PERCUSSET PETRAM; ET FLUXERUNT AQUAE, ET TORRENTES INUNDAVERUNT.

Vers. 24. 24. NUMQUID ET PANEM POTERIT DARE, AUT PARARE MENSAM POPULO SUO?

Vers. 25. 25. IDEO AUDIUIT DOMINUS, ET DISTULIT; ET IGNIS ACCENSUS EST IN JACOB, ET IRA ASCENDIT IN ISRAEL.

Vers. 26. 26. QUIA NON CREDIDERUNT IN DEO, NEG SPERAVERTUNT IN SALUTARI EIUS.

Vers. 27. 27. ET MANDAVIT NUBIBUS DESUPER, ET JANUAS CAELI APERUIT.

Vers. 28. 28. ET PLUIT ILLIS MANNA AD MANDUCANDUM, ET PANEM CAELI DEDIT EIS.

Vers. 29. 29. PANEM ANGELORUM MANDUCAVIT HOMO, CIBARIA MISIT EIS IN ABUNDANTIA.

Vers. 30. 30. TRANSLUIT AUSTRUM DE CAELO, ET INDUXIT IN VIRTUTE SUA AFRICUM.

Vers. 31. 31. ET PLUIT SUPER EOS SICUT PULVEREM CARNES, ET SICUT ARENAM MARIS VOLATILIA PENNATA.

Vers. 32. 32. ET CECIDERUNT IN MEDIO CASTRORUM EORUM CIRCA TABERNACULA EORUM.

Vers. 33. 33. ET MANDUCAVERUNT, ET SATURATI SUNT NIMIS: ET DESIDERIUM EORUM AUFULIT EIS; NON SUNT FRAUDATI A DESIDERIO SUO.

Conjungit Propheta beneficium panis caelestis cum beneficio aquae productae ex petra, quoniam haec erat figura insignis passionis Christi, et sacrosanctae Eucharistiae, ut explicat Dominus ipse Joan. vi, et Apostolus I Corinth. x. Aqua enim ex petra, est sapientia ex stultitia. Non enim minus contraria est sapientia stultitiae, quam aqua res mollis et fluida, petrae areni et dure; sapientia est mysterium crucifixi; Christus enim crucifixus, id est, petra percussa, genibus stultitia erit, et Judaeis scandalum, et tamen hominibus fide illustratis producit altissimam sapientiam. « Et qui non cognovit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam praedicationis salvos facere credentes, » ut scribit Paulus I Corinth. cap. i. Panis autem de caelo verus, non erat manna plenus ex caelo aereo; sed caro Christi, qui de caelo caelorum descendit, et dat vitam mundo. Manna tamen hunc panem verum adumbrabat: et hoc significavit Propheta, cum initio Psalmi se parabolas et aenigmata cantatum pollicebatur. Sed veniamus ad expositionem verborum. Propheta posteaquam commemoraverat beneficium aquae de petra eductae, et infidelitatem populi, transit ad beneficia panis et carnis, et ad novam populi incredulitatem explicandam. Sciendum autem est, his a Deo datum fuisse Hebraeis cibum carniem, semel una cum manna, Exod. xvi, et rursum carnis solius, Num. cap. xi, et manna cum carnibus datum est, antequam aqua producerentur ex petra; sed cibus

carnis solius datus est post educationem aquae ex petra. Sed David conjungit utrumque beneficium, et utramque murmuracionem simul: et ideo nascitur in verbis aliqua obscuritas, quae facile tolli potest. Ait igitur: « Et tentaverunt Deum in cordibus suis, » id est, experiri volerunt an Deus vere esset omnipotens, et curam gereret populi sui: et ideo « petierunt escas animabus suis, » quas videlicet anima ipsorum desiderabat, ut panes et carnes; sic enim narrat Moses Exod. xvi, et Num. xi. « Et male locuti sunt de Deo, » dubitantes videlicet an posset in deserto pascere populum suum, sicut potare polterat, haec pernent ad secundam murmuracionem. Nam prior praecessit priorem educationem aquae ex petra, ut patet ex lib. Exod. cap. xvi et xvii. « Ideo audivit Dominus, et distulit, » id est, audivit murmuracionem ex incredulitate procedentem; « et distulit, » hoc est, longe fecit a se populum suum, amovit a benevolentia sua, quin potius convertit benevolentiam in iram et indignationem; et immisit ignem in castra, et multos occidit, ut dicitur Num. xi. Et tamen voluit convincere populum infidelem, et demonstrare potentiam suam, et ideo « mandavit nubibus desuper, et januas caeli aperuit, et pluit illis manna ad manducandum, et panem caeli dedit eis, panem angelorum manducavit homo. » Haec pertinent ad priorem murmuracionem; manna enim datum est ante educationem aquae ex petra. Porro manna dicitur panis de caelo, quia ex caelo aereo pluebat; et panis angelorum, quia opera et ministerio angelorum fiebat. Vocabulum autem manna ductum est ab admiratione populi, qui videns terram cooperatam novo illo cibo, dixit: *Manna haec?* quod significat, *quid hoc?* Inde positum est illi cibo nomen manna, et graece *μάννα*; erat autem manna simile prunae, Exod. xvi; et sicut semine coriandri, quod in mortario contusum, et coctum igni, saporem habebat panis oleati, Num. xi. Deinde, « transluit Deus Austrum de caelo, et induxit in virtute sua Africum, et pluit super eos sicut pulverem carnes, » id est, effecit ut ventus vehementissimus deferret coturnices in desertum, ubi Judei morabantur, in tanta copia, quanta est copia pulveris in litore maris. In hebraeo habetur: *Translucit ventum orientalem*; ex quo intelligimus per Austrum intelligendum esse Austrum orientalem, qui dicitur Eurus; sed quia Auster orientalis non est contrarius Africo, sive Libyco, ut vocatur in textu graeco, sed potius est vicinus et conjunctus; ideo Theodoretus et Euthymius, et alii per vocem *translucit* non intelligunt *amovit*, sive *cessare fecit*; sed *excitavit*, et *hinc iussit*, ac si dictum esset: *Translucit de caelestis sauro, et emisit in terram, ut etiam exponit S. Augustinus, ut simul cum Africo adduceret coturnices in desertum.* Itaque non unus, sed duo venti ex duabus vicinis regionibus adduxerunt copiam coturnicum. Non tamen est improbabile aliorum sententia, quod ventus Australis orientalis, id

Tribus Ephraim fuit numerosissima, et potentissima.

Aqua ex petra est sapientia ex stultitia.

est Eurus, remotus sit, et prohibitus flare; et solus Africus, sive Libycus impulerit coturnices in castra Hebræorum: nam *Num. xi* dicitur ventus a Domino adduxisse coturnices trans mare ad castra Hebræorum. Ubi unius venti solum mentio fit, et venti, qui per mare Libycum transiret, ut adduceret coturnices ad desertum. Ejusmodi autem ventus non est Eurus, sed Libycus. Adde quod S. Hieronymus vertit: « Abstulit Eurus de celo, et induxit in fortitudine sua Africum. » Denique verba græcæ et latinæ editionis facile explicantur in hanc sententiam, et durtusculæ in priorem.

- Vers. 34. 34. ADHUC ESCÆ EORUM ERANT IN ORE IPSORUM, ET IRA DEI ASCENDIT SUPER EOS.
 Vers. 35. 35. ET OCCIDIT PINGUES EORUM, ET ELECTOS ISRAEL IMPEDIVIT.
 Vers. 36. 36. IN OMNIBUS HIS PECCAVERUNT ADHUC, ET NON CREDIDERUNT IN MIRABILIBUS EJUS.
 Vers. 37. 37. ET DEFECKERUNT IN VANITATE DIES EORUM, ET ANNI EORUM CUM FESTINATIONE.
 Vers. 38. 38. CUM OCCIDERET EOS, QUÆREBANT EUM; ET REVERTEBANTUR, ET DILUCCULO VENIEBANT AD EUM.
 Vers. 39. 39. ET REMEMORATI SUNT, QUIA DEUS ADJUTOR EST EORUM; ET DEUS EXCLUSUS REDEMPTOR EORUM EST.
 Vers. 40. 40. ET DILEXERUNT EUM IN ORE SUO, ET LINGUA SUA MENTITI SUNT EI.
 Vers. 41. 41. COR AUTEM EORUM NON ERAT RECTUM CUM EO, NEQ. FIDELIS HABITI SUNT IN TESTAMENTO EJUS.

Demonstrat in his versiculis Propheta Deum magno miraculo satisfecisse desiderio Hebræorum, ut ostenderet potentiam suam; sed non dimisisse impunitam infidelitatem, et contumaciam eorum: Hebræos autem tum ob miraculum, tum ob flagellum conversos fuisse ad obedientiam et fidem, sed non stabili corde, neque perseveranter, ut par erat. « Adhuc, inquit, escæ erant in ore eorum, » id est, nondum consumperant coturnices, « et ira Dei excitata est adversus eos; » et occidit ex eis partem maximam, ita ut appellaretur locus ille, « sepulchra concupiscentiæ, » ut dicitur *Num. xi*. Quomodo eos Deus occiderit, Scriptura non docet; sed credibile est, morbo aliquo ex nimia aviditate et satietate comedentium exorto. Occidit autem Deus præcipue pingues et electos, id est, magis deditos voluptatibus, et juvenute ac viribus robustiores: quos electos dicit impedios, quia morbus dejecit eos, et impedivit ne a morte fugere possent, quamvis alioqui robustissimi essent. Hoc autem illis accidit, quia peccaverunt in Deum infidelitate sua et non credentes mirabilia illa a Dei omnipotentia fieri, sed casu accidisse, ut coturnices ad eos deferrentur. Ideo morte puniti sunt tanta velocitate, ut defecerint dies eorum in vanitate id est,

velut fumus, aut umbra, quæ celerrime transit, et vestigium nullum relinquit. Ipsi autem cum flagellarentur a Deo, et morte afficerentur, redibant ad cor, et quærebant adiutorium Dei, et diluculo, id est, continuo, statim, cum primum flagellum sentire inciperent, veniebant supplices ad misericordiam Domini implorandam: et tunc ad memoriam revocabant beneficia Dei priora: sed non erat stabilis, et vera conversio eorum, sed metu extorta et ficta; nam ore quidem amorem devotionem erga Deum profitebantur, sed mentiebantur; quia « cor eorum non erat vere directum ad Deum, neque fideles permanebant in servanda promissione, et pacto cum Deo inito. » Utinam non imitaremur et nos Christiani hanc Hebræorum inconstantiam; quam multi enim sunt ex nobis, qui in periculo vite constituti promittunt, et vovet Deo et Sanctis ejus morum emendationem; et periculo evitato, redeunt ad pristinum vitiorum consuetudinem! sed Deus non irridetur, et qui tales sunt, non effugiet iudicium Dei.

42. IPSE AUTEM EST MISERICORS; ET PROPITIUS
 FIET PECCATIS EORUM, ET NON DISPERDET EOS.
 43. ET ABUNDAVIT UT AVERTERET IRAM SUAM,
 ET NON ACCENDIT OMNEM IRAM SUAM.
 44. ET RECORDATUS EST QUIA CARO SUNT, SPIRITUS VADENS, ET NON REDIENS.
 45. QUOTIES EXAGERABERUNT EUM IN DESERTO?
 IN IRAM CONCITABERUNT EUM IN INAQUOSO?
 46. ET CONVERSI SUNT, ET TENTABERUNT DEUM;
 ET SANCTUM ISRAEL EXACERBABERUNT.
 47. NON SUNT RECORDATI MANUS EJUS, DIE QUÆ
 REDEMIT EOS DE MANU TRIBULANTIS.

Confert nunc Propheta bonitatem Dei cum nequitia hominum; ac dicit Deum quidem flagellasse populum suum, sed non esse oblitum misericordis naturæ suæ: ideo non tam severe in illos animadvertisse, ut eorum peccata merebantur. Nam propitius erit peccatis eorum, et non disperdet omnino populum suum. Ipsi quidem digni erant ultimo exterminio, sed misericordia Dei fecit ut aliqui remanerent: ut revera ex numero eorum, qui exierant ex Ægypto duo remanserunt, Josue et Caleb: qui figuram gerebant Electorum, qui salvi fient; nam, ut Apostolus loquitur *ad Rom. xi*: « Non repulit Deus plebem suam, quam præcivit; sed reliquit secundum electionem gratiæ salvæ factæ sunt. » Itaque non repugnat hic versiculus dispersioni Hebræorum, quam videmus; nam impleta est hæc promissio in Apostolis, qui ex Hebræis erant, et non solum dispersi non sunt, sed collegerant multitudinem magnam Deo in populum electum: de quo probatavi Oseas cap. i et ii, et explicat Apostolus Petrus I *epist.* cap. ii: « Qui aliquando non populus Dei, nunc autem populus Dei, qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti. » Per-

git Propheta, ac dicit: « Et abundavit, ut averteret iram suam, » id est, abundanter et copiose avertit iram suam, quia multum remisit de pona, quam populi peccata merebantur, et hoc modo temperavit, sive avertit iram; quia « non accendit omnem iram suam, » ut juste facere potuisset. « Et recordatus est, quia caro sunt, spiritus vadens, et non rediens, » accessit ad rationem miserendi natura hominis post peccatum primi hominis infirma, et mortalis, obnoxia carnalibus concupiscentiis. Ipse enim novit figmentum nostrum, « quod caro sumus, » id est, carnales, infirmi ac debiles; « et quod spiritus sumus vadens, et non rediens, » id est, vitam habemus mortalem, quæ continuo progreditur a pueritia ad juventutem, et non revertitur ad pueritiam: progreditur a juventute ad senectutem, et non revertitur ad juventutem, sed brevi compendio tendit ad mortem. Itaque similis est floribus aliisque rebus caducis: non autem soli, et luna, et stellis, quæ in circulos suos revertuntur, et semper sunt eadem, quia solida sunt et æternæ. Non desunt qui velint, hoc loco per spiritum intelligi animum, qui exit de corpore per mortem, et non revertitur vi sua ad corpus. Sed non videtur ad rem presentem facere tractato de resurrectione, ubi solum describitur infirmitas et brevis humana vite. Proinde hoc loco per spiritum intelligendus est spiritus vitalis corporis nostri, sive corporalis vita, quæ progrediendo consumitur, et mutabilis atque instabilis est. Quod autem sit talis vita hominis, probat Propheta sequentibus versiculis.

« Quoties, inquit, exacerbaverunt eum in deserto? in iram concitaverunt eum in inaquoso? » instabilitate sua videlicet nunc promittendo fidem et obedientiam; nunc contra obloquendo et recalcitrando: nam conversi sunt a bono proposito, et promissis, et tentaverunt Deum, experiri volentes an vere Deus omnipotens esset: et hoc modo « sanctum Israël, » id est, Deum exacerbaverunt. Vocatur autem Deus *Israelis sanctus*, non solum a Davide, sed etiam ab Isaia in plurimis locis, quoniam solus Deus verus est proprie sanctus, id est, purus et inviolabilis: dii enim gentium immundi demones sunt. Denique tanta fuit mutabilitas et stultitia Hebræorum, quos Deus eduxit ex Ægypto, ut statim oblitii sint signorum et prodigiorum maximorum et plurimorum, quæ manus Dei fecit, cum eos de servitute Ægyptiaca liberaret.

- Vers. 48. 48. SICUT POSUIT IN ÆGYPTO SIGNA SUA, ET PRODIGIA SUA IN CAMPO TANEOS.
 Vers. 49. 49. ET CONVERTIT IN SANGUINEM FLUMINA EORUM, ET IMBRES EORUM, NE BIBERENT.
 Vers. 50. 50. MISIT IN EOS OENOMYIAM, ET COMEDIT EOS; ET RANAM, ET DISPERDIDIT EOS.
 Vers. 51. 51. ET DEBIT ÆRUGINI FRUCTUS EORUM, ET LABORES EORUM LOCUSTÆ.

52. ET OCCIDIT IN GRANDINE VINEAS EORUM, ET
 MOROS EORUM IN PRUINA.
 53. ET TRADIDIT GRANDINI JUMENTA EORUM, ET
 POSSESSIONES EORUM IGNI.
 54. MISIT IN EOS IRAM INDIGNATIONIS SUÆ, IN-
 DIGNATIONEM, ET IRAM, ET TRIBULATIONEM, IMMIS-
 SIONES PER ANGELOS MALOS.
 55. VIAM FECIT SEMITÆ IRÆ SUÆ: NON PEPE-
 CIT A MORTE ANIMABUS EORUM, ET JUMENTA EORUM
 IN MORTE CONCLUSIT.
 56. ET PERCUSSIT OMNES PRIMOGENITUM IN TERRA
 ÆGYPTI: PRIMITIAS OMNIS LABORIS EORUM IN TA-
 BERNACULIS CHAM.
 57. ET ABSTULIT SICUT OVES POPULUM SUUM,
 ET PERDUXIT EOS TANQUAM GREGEM IN DESERTO.
 58. ET EDUXIT EOS IN SPE, ET NON TIMUERUNT;
 ET INIMICOS EORUM OPERUIT MARE.

Occasione versiculi quadragesimi septimi, ubi dixerat Propheta non fuisse recordatos Hebræos mirabilia, quæ fecit Deus, cum educeret eos de Ægypto: describit his undecim versiculis signa et prodigia, quæ fecit Deus adversus Pharaonem, donec tandem eum cum exercitu suo demersit in mare. Quæ omnia narrantur in Exodo a cap. vii ad xiv. Porro David non meminit omnium signorum, sed præcipuorum: neque ordine illa enumerat, sed ut sibi visum est; sicigitur loquitur: « Non sunt recordati Hebræi in deserto, » manus Domini, » id est, potentia, vel operis Domini, quod liberavit eos de manu Pharaonis tribulantis. « Sicut posuit in Ægypto signa, » id est, non sunt recordati, quemadmodum statuerit Deus ingentia miracula, signa potentia suæ in Ægypto, ac potissimum in parte nobiliori Ægypti, ubi est Tanis regia Pharaonis. « Et convertit, » id est, quia convertit, « in sanguinem flumina eorum, et imbres eorum, ne biberent. » De hoc signo scribit Moses *Exod. cap. vii*. Vocat Propheta « flumina Ægypti » varios ramos Nili fluminis, qui per Ægyptum fluunt; per *imbrem* non intelligitur pluvia, quæ in Ægypto videri non solet, sed ponitur imber pro aqua, species videlicet pro genere. Quomodo Virgilius lib. I *Æneid.* dixit:

Accipit inimicum imbrem, rimisque fœscent.

Ubi per *imbrem* intelligit aquam marinam, quæ in navim per rimas ingrediebatur. Itaque David more suo idipsum bis repetit, et quod in priore parte versiculi vocavit *flumina* in posteriore vocat *imbrem*. « Misit in eos oenomyiam, et comedit eos; » et ranam, et disperdidit eos, » de hoc agitur *Exod. cap. viii*. Vulgaris questio hic est, an sit legendum *oenomyia*, id est, musca communis, sive omne genus muscarum, an *oenomyia*, id est, musca canina. Vulgata editio correctæ habet, *oenomyiam*, cui favet S. Hieronymus tum in versione sua ex hebræo, tum in *epist. ad Suman*

Natura
 hominis
 post pec-
 catum
 primi ho-
 minis in-
 firmas.

Sanctus
 Israelis
 Deus cor-
 dicatur.

et *Fretellum*. Graeci tamen libri communiter habent *synonymiam*, et sic legit et exponit idem S. Hieronymus in *Commentario*. Vox hebraea *רע* *iniquitatem* significat, et satis convenit lectioni Vulgatae correctae: sed res non est magni momenti. « Et dedit argurini fructus eorum, et labores eorum locustis, » hoc signum habetur *Exod. x.* ubi fit tantum mentio locustarum: proinde per argurinum intelligendae sunt locustae, vel bruchi (ut vertit S. Hieronymus): quae animantia devorant herbas ad modum argurinis. Itaque nomen argurinis, quod proprie significat vitium aeris, hoc loco accipitur metaphorice. « Et occidit in grandine vineas eorum, et moros eorum in pruina: » de hac re agit *Exod. ix.* ubi non fit mentio pruinae, sed solius grandinis. S. Hieronymus vertit, et *synonorum eorum in frigore*: ubi per *frigus* posset intelligi frigus grandinis, ut sit repellitio ejusdem rei: vel certe grandine et pruina afflixit Deus vineas et arbores Aegypti, sed David addidit quod Moses omiserat. « Et tradidit grandini iumenta eorum, et possessiones eorum igni. » Grando enim cum igne fulgurum et fulminum descendebat, nec solum herbas, sed etiam iumenta perlebat, ut ibidem legitur. « Misit in eos iram indignationis suae, indignationem, et iram, et tribulationem, immissiones per angelos malos. » In hoc versiculo generaliter complectitur Propheta omnes alias plagas, quas omiserat, ut ulcera, vesicae, et alia id genus; et simul attingit postremam et gravissimam plagam, occisionem videlicet primogenitorum omnium, quae facta est per Angelum pervolentem, ut dicitur *Exod. xii.*: « Non sinam, inquit, percussorem ingredi domos vestras, » etc. « Misit iram indignationis suae, » id est, effectum irae et furoris sui, tribulationem videlicet magnam, et hoc idem repetens, ait: « iram et indignationem, » id est, effectum irae et furoris, qui effectus est tribulatio. « Immissiones per angelos malos, » id est, quae tribulatio fuit per immissionem angelorum malorum. Ex quo intelligimus plagas Aegypti, ac praecipue occisionem primogenitorum, factis esse opera Angelorum, qui non nocent, nisi quantum Deus permiserit, cum Dei summi Iudicis administrari sint. Possunt autem angeli mali dici angeli sancti, qui dicuntur mali ab effectu, quia puniunt quos Deus vult puniri. Possunt etiam dici angeli mali, demones impuri, qui sunt vere mali malam voluntatem gerentes. Deus enim utrisque utitur: nam per angelos sanctos punivit Sodomitas igne caelesti: et per Angelos impuros flagellavit Iobum, igne pariter caelesti. Vide S. Augustinum in hunc locum: « Viam fecit semite irae suae, non pepercit a morte animabus eorum. » Insignis metaphorica est, quasi dicat: Ira divina ultionem parans delineat a divina misericordia, ne usque ad mortem deserviret; sed tandem remoto obice misericordiae, « viam aperuit irae suae, » et non pepercit vitae ipsorum a morte: sed

Angeli
boni et
mali dici
pos sunt
sancti.

occidit omnia primogenita hominum et iumentorum, quae erant primitiae laborum eorum, id est, Aegyptiorum: laborant enim plurimum homines in educaendis filiis suis, et iumentorum suorum; sed primitiae laboris erga primogenita exerceantur; ac per hoc dicuntur primogenita primitiae laborum. Illud, *in tabernaculis Cham*, significat *in Aegypto*. Cham enim fuit filius Noe, et Mizraim fuit filius Cham, et ab hoc filio Cham dicta est Aegyptus *מצרים Mitsraim*. Itaque dicitur Aegyptus tabernaculum Cham a parente primi habitatoris et possessoris Aegypti. « Et abstulit sicut oves populum suum, et perduxit eos sicut gregem in deserto. » Occisis primogeniis Aegyptiorum, dedit Pharaon facultatem Hebraeis abeundi ex Aegypto, ut habetur *Exod. xii.* Et tunc Deus eduxit in desertum Arabiae. « Et eduxit eos in spe, et non timuerunt, » id est, cum fiducia magna, « et inimicos eorum operuit mare: quae fuit ultima plaga Aegyptiorum, et in qua finem accepit captivitas filiorum Israel, ut habetur *Exod. xiv.*

59. ET INDUXIT EOS IN MONTEM SANCTIFICATIONIS SUAE, MONTEM QUEM ACQUISIVIT DEXTERA EIUS. Vers. 59.

60. ET ELEGIT A FACIE EORUM GENTES, ET SORTE DIVISIT EIS TERRAM IN FUNICULO DISTRIBUTIONIS. Vers. 60.

61. ET HABITARE FECIT IN TABERNACULIS EORUM TRIBUS ISRAEL. Vers. 61.

62. ET TENTAVERUNT, ET EXACERBAVERUNT DEUM EXCELSUM; ET TESTIMONIA EJUS NON CUSTODIERUNT. Vers. 62.

63. ET AVERTERUNT SE, ET NON SERVAVERUNT FACTUM: QUEMADMODUM PATRES EORUM, CONVERSI SUNT IN ARCUM PRAVUM. Vers. 63.

64. IN IRAM CONGITAVERUNT EUM IN COLLIBUS SUIS, ET IN SCULPTILIBUS SUIS AD EMULATIONEM EUM PROVOCABERUNT. Vers. 64.

Transit nunc Propheta ad historiam libri *Josue* et *Judic.*, atque ostendit fuisse Hebraeos introductos a Deo in terram promissionis, quam vocat « montem sanctificationis suae, » quia erat terra montuosa, et quam Deus sibi ipsi sanctificaverat et dedicaverat, ut in ea coleretur a populo suo; dicit quoque eam terram acquisitam a Deo, quia Deus fecit evidentibus miraculis, ducit Josue, ut Israelitae vincerent bello, et expellerent pristinos habitatores cultui idolorum addictos. Addit vero Propheta Hebraeos in terram promissionis introductos, non fuisse meliores patribus suis, qui in deserto perierant: nam ipsi quoque « tentaverunt et exacerbaverunt Deum, servientes idolis, » et verum Deum deserentes. Illud, *conversi sunt in arcum pravam*, significat eos imitatores esse arcum distortum, qui non jacit sagittas, quo jacienda sunt, sed in aliam partem ubi non observat. Sic enim Hebraei promittentem obedientiam legis Dei, ac videbantur sagittas operum suorum dirigere ad cultum veri Dei; sed interim sa-

Arceis
pravis
cur decur-

crificabant diis alienis, id quod propriis verbis explicat Propheta in sequenti versiculo, cum ait: « In iram concitaverunt eum in collibus suis, et in sculptilibus suis ad emulationem eum provocaverunt, » siquidem in excelsis collibus, praesertim frondosis, collocabant altaria idolorum, ibique eis sacrificabant.

55. 65. AUDIVIT DEUS ET SPREVIT, ET AD NIHILUM REDEGIT VALDE ISRAEL. Vers. 55.

56. 66. ET REPUIT TABERNACULUM SILO, TABERNACULUM SUUM, UBI HABITAVIT IN HOMINIBUS. Vers. 56.

57. 67. ET TRADIDIT IN CAPTIVITATEM VIRTUTEM EORUM, ET PULCHRITUDINEM EORUM IN MANUS INIMICI. Vers. 57.

58. 68. ET CONCLUSIT IN GLADIO POPULUM SUUM, ET HEREDITATEM SUAM SPREVIT. Vers. 58.

59. 69. JUVENES EORUM COMEDIT IGNIS, ET VIRGINES EORUM NON SUNT LAMENTATAE. Vers. 59.

70. 70. SACERDOTES EORUM IN GLADIO CEDIDERUNT, ET VIDUE EORUM NON FLORABANTUR. Vers. 70.

Hic jam explicat Propheta ultionem divinam in peccata populi sui, ac praecipue commemorat tempus illud, quo Philistaei fuderunt exercitum populi Dei, et arcam Domini captivam duxerunt, sacerdotibus occisis, qui eam custodiebant; quae historia narratur in *I Reg. cap. iv.* Ait igitur: « Audivit Deus, » id est, cognovit peccata populi sui clamantia in eorum, « et sprevit » populum suum tanquam inutilem, et tanquam morte dignissimum, « redegit valde ad nihilum, » id est, valde humiliavit, concessa victoria maxima hostibus eorum. « Et repuit tabernaculum Silo, » id est, abiecit tabernaculum, in quo erat arca, quod tabernaculum tunc erat in Silo: et in quo tabernaculo Deus quodam modo habitabat inter homines, quia inde dabat responsa hominibus. « Et tradidit in captivitate[m] virtutem eorum, et pulchritudinem eorum in manus inimici, » id est, permisit circumveniri, et undique circumdari gladiis hostium populum suum, quem elegerat sibi in hereditatem, id est, in populum peculiarem et proprium. « Juvenes eorum comedit ignis, » id est, ardor belli, sive ignis irae Dei consumpsit praestantissimos quoque, quales solent esse homines in flore juventutis: « et virgines eorum non sunt lamentatae, » id est, occisis juvenibus in bello, virgines eis desponsatae non habuerunt, qui eorum sortem lugerent; quoniam in communi siraque quisque habuit, quod domi suae lugeret. Itaque illud, *lamentatae*, passive accipiendum est, ut indicat S. Hieronymus, qui vertit: *Et virgines ejus nemo luit*. Rabbinus legit: *Et virgines eorum non sunt laudatae*, carmine videlicet nuptiali. Sed vox hebraea utrumque significare potest, *defletae* et *laudatae*; nos autem anteposimus Septuaginta Seniores et S. Hieronymum omnibus Rabbinis. « Sacerdotes eorum in gladio ecide-

runt, » videlicet Ophni et Phinees, filii Heli, qui nominatim referuntur inter mortuos, *I Reg. iv.* « Et viduae eorum non plorabantur, » id est, relictas uxores eorum nemo fuit, qui deflendo consolaretur; quoniam, ut dictum est, omnes occupati erant in propriis consanguineis deplorandis, quos ruina communis oppresserat. In Hebraeo et graeco habetur in futuro, *non plorabuntur*; sed S. Hieronymus, intelligens futurum poni pro praeterito, vertit, *non sunt defletae*; et eodem modo nos ter Interpretes vertit, *non plorabantur*.

71. ET EXCITATUS EST TANQUAM DORMIENS DOMINUS, TANQUAM FOTENS GRAPULATUS A VINO. Vers. 71.

72. ET PERCUSIT INIMICOS SUOS IN POSTERIORA, OPPROBRIUM SEMPERTEPERNUM DEDIT ILLIS. Vers. 72.

73. ET REPUIT TABERNACULUM JOSEPH, ET TRIBUM EPHRAIM NON ELEGIT. Vers. 73.

74. SED ELEGIT TRIBUM JUDA, MONTEM SION QUEM DILEXIT. Vers. 74.

75. ET EDIFICAVIT SICUT UNICORNIUM SANCTIFICUM SUUM IN TERRA, QUAM FUNDAVIT IN SAECLULA. Vers. 75.

76. ET ELEGIT DAVID SERVUM SUUM, ET TULIT EUM DE GREGIUS OVIVUM, DE POST FEGTANTES ACCEPIT EUM. Vers. 76.

77. PASCERE JACOB SERVUM SUUM, ET ISRAEL HEREDITATEM SUAM. Vers. 77.

78. ET PAVIT EOS IN INNOCENTIA CORDIS SUI; IN INTELLECTIBUS MANUUM SUARUM DEBUXIT EOS. Vers. 78.

In hac postrema parte Psalmi, David ostendit Deo placuisse afflictionem populi sui, quatenus poena erat peccatorum; sed non placuisse superbiam et iniquitatem Philistinorum, qui eos afflixerunt: et ideo vindictam ab ipso Deo sumptam de Philistaeis, ut narratur in eodem *I Reg. cap. v.* Deus enim saepe utitur mala voluntate impiorum ad aliquos puniendos; et deinde punit eosdem impios, non tam attendens, quod per illos ipse fecit bonum, quam malam nocendi cupiditatem, quam in eis ipse non fecit. Addit deinde noluisse Deum, ut tabernaculum esset amplius in Silo, civitate de tribu Ephraim, neque ut summa imperii esset in tribu Joseph, sed voluisse ut tabernaculum statueretur in monte Sion, et imperium pertineret ad tribum Juda, et ex tribu Juda Davidem elegeret regem populo suo; quod est vaticinium de Christo et Ecclesia, ut initio Psalmi diximus. Nam, ut hoc loco diligenter observavit S. Augustinus, non repulit Deus Joseph, et elegit Judam ob meritum personarum. Nam Joseph melior fuit multo, quam Judas, sive castitatem, sive patientiam, sive sapientiam, sive prudentiam, sive dilectionem inimicorum consideres: sed elegit Judam propter Davidem, et Davidem propter Christum, et Synagogam destruxit, ut Ecclesiam aedificaret. Sed ipsa verba explicemus: « Et excitatus est tanquam dormiens Dominus, » id est,

Deus an-
pe utitur
mala vo-
luntate
impio-
rum ad
aliquos
punien-
dos, quos
ipse ca-
pavit
punit.

Deus di-
lectus Ju-
dam
propter
Davidem,
et Davi-
dem
propter
Christum.

Deus dicitur dormire metaphoricè.

prævaluerunt Philistæi in Hebræos, non ob Philistæorum potentiam, vel Domini impotentiam; sed quia Dominus dormiebat, et dormiebat sopore gravi, tanquam crapulatus a vino. Ebrietas enim alie dormire facit. Sed a sopore illo excitatus potentiam suam in Philistæos mirifice demonstravit. Dicitur autem Deus dormire metaphoricè, quando ita se gerit, ac si non adverteret injurias, quas illi faciunt iniqui: et dicitur dormire, ut crapulatus a vino, quando patienter agit erga gravissimos peccatores, ac si ita alle dormiat, ut non advertat injurias maximas contra se fieri, qualis injuria fuit captivitas arce. Non desunt, qui metaphoram ebrietatis ita explicant, ut sensus sit, Deum excitatum a somno potenter et furiose egisse in adversarios, ut solent ebrii, qui valentissimi et audacissimi sunt, cum non advertant quid faciant. Sed non placet ista expositio; tum quia ebrietas facit quidem audaces homines, sed non potentes, imò debilitat potius; et qui a somno exsurgunt, non surgunt ebrii, sed sobrii: manet ergo prior expositio, quæ S. Augustini est. « Et percussit inimicos suos in posteriora: » inmisit enim morbum gravissimum, et pudendum « in posteriora » corporis Philistinorum, ac, ut Scriptura loquitur, « in secretiore parte natium, » ut simul cruciarentur dolore et rubore, ut legitur lib. I Reg. cap. v: « Opprobrium sempiternum dedit illis; » quia providentia Dei fecit, ut ipsi Philistæi ante aureos appenderent arce ad memoriam sempiternam morbi pudendi, quo Deus illos affecerat, I Reg. cap. vi. « Et tabernaculum Joseph, » id est, noluit deinceps tabernaculum sacrum, in quo servabatur arca, esse in Silo, quæ est civitas in tribu Ephraim, qui filius erat Joseph. « Et tribum Ephraim non elegit, » id est, constitutus regnum in populo suo, non elegit regem ex tribu Ephraim, quæ erat una ex duabus tribubus Joseph, et quidem numerosissima et potentissima. « Sed elegit tribum Juda, montem Sion, quem dilexit: » id est, elegit tribum Juda, ex qua daret populo suo principes; et elegit montem Sion, in locum tabernaculi, et postea templi, in quo servaretur arca, et fierent sacrificia. « Et edificavit sicut unicorinium sanctificium suum in terra, quam fundavit in secula, » id est, edificavit Deus in monte Sion, sive in Jerusalem, quæ est terra duratura in æternum, sanctuarium suum firmissimum quasi cornu monocerotis. Hæc est parabola præcipua, et propositio, sive ænigma potissimum, quod initio Psalmi Propheta promisit; neque enim sanctuarium Testamenti veteris fuit firmum, ut cornu monocerotis, nisi in typo sanctuarii Testamenti novi; neque mons Sion, aut Jerusalem fuit terra fundata in secula, cum brevi eversa fuerit, nisi in figura Ecclesiæ christianæ, « adversus quam portæ inferi non prævalerunt, » Matth. xv; et ejus religio et sacramenta non mutantur usque ad mundi consummationem. Vox

unicorinium, græce μονοκερατος, in hebræo legiur ראמים ramim, quod significat excelsus; sed Septuaginta et S. Hieronymus non legerunt ramim, sed remim, quod monocerotis, id est, bestias, quæ solum unum cornu, sed firmissimum et robustissimum gerunt, et sine dubio hæc est vera lectio: « Et elegit David servum suum, et sustulit eum de gregibus ovium; de post fortantes accepit eum, pascere Jacob servum suum, et Israel hereditatem suam. » Omisit Propheta regnum Saulis, et quia modicum duraturum erat, et quia quasi exortum fuit a Deo clamoribus populi; sed regnum Davidis posuit, qui Christi figuram gerebat, et ex propria Dei voluntate duraturum in æternum erat. Elegit ergo David servum suum, et sustulit eum de humili loco, ne forte ejus virtuti tribueretur tanta exaltatio. « Sustulit, inquam, de gregibus ovium, » id est, de officio et munere presbiterii, quod reipsa exercebat, cum oves festas sequeretur. « Pascere Israel servum suum, et Jacob hereditatem suam, » id est, transulit de ministerio pascendi oves, ad ministerium pascendi homines: præposuit enim illum regem populo suo, et hereditati suæ, quæ Israel et Jacob appellatur. In hebræo habetur: Jacob populum suum, non ut nos habemus, « servum suum. » Aliqui suspicantur Septuaginta Interpretes veruisse, לאו, non אלו. At cur non verisimilius sit in hebræo olim fuisse אלוו hahado, servum suum, et postea successu temporis a sciolis mutatum in אלוו hahamo, populum suum? In sensu nulla est dissensio. Populus enim israeliticus est populus Dei, et servus Dei dici potest. « Et pavit eos in innocentia cordis sui; et in intellectibus manuum suarum deduxit eos, » id est, optimam fuisse divinam electionem eventus probavit. David enim pavit, et rexit populum Dei in innocentia cordis et sapientia operis: in innocentia cordis, quia cor purum et immaculatum gerens non affectabat gloriam suam, sed Dei; non utilitatem suam, sed populi; cupiebat non tam præesse, quam prodesset; pascebat oves, non ut suas, sed ut Domini sui; ut minister, non ut herus: in sapientia operis, vel, ut David loquitur: « In intellectibus manuum deduxit populum, » quia considerate agebat, quicquid agebat: non temere, non sine consilio, non absque maturitate. Quæ omnia etiamsi utcumque Davidi conveniunt, absolute tamen, et perfecte non nisi Christo conveniunt. Alioquin non reprehenderetur in Scriptura David, quod uxorem alienam concupierit, quod adulterium et homicidium perpetraverit, quod populum sine causa numerari voluerit, quod Miphioseth inaudita damnaverit, et bona ipsius imprudens calumniatori donaverit. Christus autem vix innocentem corde, et sapiens in opere fuit: « qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus, » I Petri, cap. ii. Quicque audacter dicere poterat: « Quis ex vobis arguet me de peccato? » Joan. viii.

PSALMUS LXXIX.

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — 1. Psalmus Asaph.

Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum: posuerunt Jerusalem in pomorum custodiam.

2. Posuerunt morticina servorum tuorum, escas volatilibus cæli; carnes sanctorum tuorum bestiiis terræ.

3. Effuderunt sanguinem eorum tanquam aquam in circuitu Jerusalem: et non erat qui sepeliret.

4. Facti sumus opprobrium vicinis nostris; subsannatio et illusio his, qui in circuitu nostro sunt.

5. Usquequo, Domine, irasceris in finem: accendetur velut ignis zelus tuus?

6. Effunde iram tuam in gentes, quæ te non noverunt, et in regna, quæ nomen tuum non invocaverunt:

7. Quia comederunt Jacob, et locum ejus desolaverunt.

8. Ne memineris iniquitatumstrarum antiquarum: cito anticipent nos misericordie tuæ, quia pauperes facti sumus nimis.

9. Adjuva nos, Deus salutaris noster, et propter gloriam nominis tui, Domine, libera nos; et propitius esto peccatis nostris, propter nomen tuum.

10. Ne forte dicant in gentibus: Ubi est Deus eorum? et innotescat in nationibus coram oculis nostris.

Ultio sanguinis servorum tuorum, qui effusus est. 11. Introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum.

Secundum magnitudinem brachii tui, posside filios mortificatorum.

12. Et redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum: improperium ipsorum, quod exprobraverunt tibi, Domine.

13. Nos autem populus tuus, et oves pascuæ tuæ, confitebimur tibi in sæculum.

In generationem et generationem annuntiabimus laudem tuam.

Argumentum. — Delicti templi profanationem et civitatis ruinam, oraque Jovam, ut iram suam a populo suo ad hostes converterat. « Compositum existimamus expugnata a Chaldeis urbe Hierosolymitana, in quod tempus tum reliqua omnia, tum quæ vers. 4 et 12 habentur, conveniunt, ut quæ optissime intelligantur de Idumæis, coll.

V. s. h. — Canticum [h. Psalmus] Asaph.

Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum: posuerunt Jerusalem in acervos [al. acervis] lapidum.

Dederunt cadavera servorum tuorum escam [al. escas] volatilibus cæli: carnes sanctorum [h. misericordium] tuorum bestiiis terræ.

Effuderunt sanguinem eorum quasi aquam in circuitu Jerusalem, et non erat qui sepeliret.

Facti sumus opprobrium vicinis nostris: subsannatio et derisio his, qui in circuitu nostro sunt.

Usquequo, Domine, irasceris in finem: ardebit quasi ignis zelus tuus.

Effunde furem tuam super gentes, quæ te non cognoverunt te, et super regna quæ nomen tuum non invocaverunt.

Quia comederunt Jacob, et decorem ejus desolaverunt.

Ne recorderis iniquitatumstrarum veterum: cito [h. festina] occupent nos misericordie tuæ, quia attenuati sumus nimis.

Auxiliare nobis, Deus Jesus noster, propter gloriam nominis tui, [al. ad. et] libera nos: et propitiare peccatis nostris propter nomen tuum.

Quare dicent gentes, ubi est Deus eorum? nota fiat in gentibus ante oculos nostros ultio sanguinis servorum tuorum qui effusus est.

Ingradiatur coram te gemitus victorum in magnitudine brachii tui: relinque filios interitus.

Et redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum: opprobrium suum quod exprobraverunt tibi, Domine.

Nos enim populus tuus, et oves pascuæ tuæ confitebimur tibi in sæculum: in generatione et generatione narrabimus laudem tuam.